

ΑΡΧΙΜ. Ν. ΒΑΦΕΙΔΟΥ

Ο ΕΝ Τῷ ΧΩΡΙῷ ΠΥΘΙῷ ΤΟΥ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ
ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΕΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΙ ΑΠΑΓΧΟ-
ΝΙΣΘΕΝΤΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ
ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΤΟΥ ΣΤ'

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΒΑΤΥΙΚΕΣΣ
ΕΚ ΤΟΥ Γ' ΤΟΜΟΥ ΤΩΝ ΟΡΑΚΙΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ : Ι. Λ. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ 23

1938

ΑΡΧΙΜ. Ν. ΒΑΦΕΙΔΟΥ

Ο ΕΝ ΤΩ ΧΩΡΙΩ ΠΥΘΙΩ ΤΟΥ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ
ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΕΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΙ ΑΠΑΓΧΟ-
ΝΙΣΘΕΝΤΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ
ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΤΟΥ ΣΤ'

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ
ΕΚ ΤΟΥ ΓΙΤΟΜΟΥ ΤΩΝ ΘΡΑΚΙΚΩΝ

φ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ : Ι. Λ. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ 23

1938

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Ο ΕΝ Τῷ ΧΩΡΙΩ ΠΥΘΙΩ ΤΟΥ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ
ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΕΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΙ ΛΠΑΓΧΟ-
ΝΙΣΘΕΝΤΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ
ΚΥΡΙΑΛΟΥ ΤΟΥ ΣΤ'

Ψυλλομετρῶν παλαιὸν τόμον τοῦ περιοδικοῦ «Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι», εἰδον εἰς τὸ ὄπισθι μέρος. διῆχος τῆς 16ης Ἰουνίου 1921 τὴν ἐπιγραφὴν «Ἐπὶ τῇ ἔκατονταετηρίδι τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος τοῦ γένους» μὲ μίαν σημείωσιν «λόγος ἐπίσημος, ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου Διδυμοτείχου τῇ 25ῃ Μαρτίου έ. ξ.».

Ο δύμητής, ὁ τότε μητροπολίτης Διδυμοτείχου Φιλάρετος, ἔξυμνῶν τὰ ἀνδραγαθήματα καὶ τὰς αὐτοθυσίας τῶν ἥρωών της Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, παρεῖχεν ἐκτὸς ἀλλων καὶ μίαν ἴστορικὴν πληροφορίαν τοῦ πολιτικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ καθηγάκου τοῦ πλησίον τοῦ Διδυμοτείχου χωρίου Κονιλελί-Βουργάζ, τὸ δόποιον ἔχει λάβει ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κατοχῆς τὸ παλαιὸν αὐτοῦ ὄνομα Πύθιον.

Ἐγραψε λοιπὸν ὁ Φιλάρετος τὰ ἔξης: «Ἐν Ἀδριανουπόλει μετὰ πολλῶν ἐκ τοῦ κλήφου καὶ τῶν προεστώτων ἀπηγγονίσθη ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος δὲ ΣΤ', τὸ ιερὸν δ' αὐτοῦ σκῆνος ἔξεβράσθη ὑπὸ τῶν ρειθρῶν τοῦ "Ἐβρου εἰς τὸ Κονιλελί-Βουργάζ, ἔνθα ποὸ ἐτῶν ἐδείκνυτο δέ τάφος αὐτοῦ ἐν χριστιανικῇ οἰκίᾳ, καιομένης κανδήλας".

Ἐξ ἀφορμῆς ἐνεθυμήθην σχετικά τινα, γραφέντα εἰς τὸ περιοδικὸν «Θρακικά» (παράρτημα ἐπὶ τῇ ἔκατονταετηρίδι 1931) περὶ ἀπαγχονισμοῦ τοῦ Κυρίλλου καὶ τῆς μετὰ ταῦτα τύχης τοῦ λειψάνου αὐτοῦ ἐδημοσιεύετο τὸ σουλτανικὸν φερομάνιον τοῦ ἀπαγχονισμοῦ, καθὼς καὶ μεγάλη περικοπὴ μᾶς ἴστορικῆς ἀφηγήσεως τοῦ N. Παρασχίδον περὶ τῆς θανατώσεως τῶν προκρίτων Ἀδριανουπόλεως κατὰ τὸ 1821· ἐκ τῆς ἐν λόγῳ περικοπῆς παραλαμβάνω τὰ ἔξης ἐνδιαιρέοντα:

». . . τὰ πτώματα τῶν 32 θυμάτων διέταξαν νὰ μεταφέρωσι καὶ φίψωσιν εἰς τὸν ποταμὸν "Ἐβρον, δστις ἔτυχε κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας νὰ είναι πλημμυρισμένος· ἐξέδωκαν δὲ οἱ Γενίτσαροι διαταγὴν αὐστηράν, μὴ τυχόν τις τῶν χριστιανῶν τολμήσῃ, παίρνων ἐν πτῶμα καθ' ὅλον τὸν ροῦν τοῦ ποταμοῦ, νὰ τὸ ἐνταφιάσῃ. Οὕτω λοιπὸν ἐκ τῶν σω-

μάτων ἄλλα μὲν ὑπὸ τοῦ φεύγοντος μετεφέρθησαν εἰς τὴν παραλίαν πόλιν Αίνον, ἄλλα δὲ ἐσκεπάσθησαν ὑπὸ τῆς Ἰλύος τοῦ ποταμοῦ. Μόνον δὲ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίλλου, μεταφερθὲν ὑπὸ τοῦ Ἐβρού εἰς τὸ Κουλελί-Βουργάζ, ἐνεταριάσθη κρύφα ὑπὸ τινος τῶν χωρικῶν ἐντὸς τοῦ ἀγροῦ, καὶ ὅπερα ἀπὸ δέκα ἔτη μετεφέρθησαν τὰ δυτικά τους εἰς τὴν ιερὰν μητρόπολιν εἰς μίαν λάρνακα, δόπον ἐφυλάττοντο μέχρι τῆς φυγῆς μας ἐξ Ἀδριανούπολεως τὸ 1922».

Ἀντιπαραβάλλων τὰ τοῦ Παρασχίδου καὶ τοῦ Φιλαρέτου, παρατηρῶ τὰ ἔτη: Πρῶτον, ὅτι δὲ μὲν εἰς ἀναφέρει ἀγρόν, δὲ ἄλλος οἰκίαν. Δεύτερον, ὅτι ὁ Παρασχίδης ἀναφέρων μεταφορὰν τῶν δυτικῶν τοῦ πατριάρχου μετὰ 10 ἔτη εἰς Ἀδριανούπολιν, δὲν κάμνει λόγον περὶ τοῦ κενοῦ πλέον ἐν Πινθίῳ τάφου, δὲ Φιλάρετος, χωρὶς νὰ λέγῃ τίτοτε περὶ μετακομιδῆς, ἀναφέρει τάφον ἐν Πινθίῳ καὶ κανδήλαν μέχρις ἐτῶν τινων πρὸ τοῦ 1921, οὔτε τοῦ ἐπονοῦται, ὅτι δὲν ὑπῆρχε, τρόπον τινά, κατόπιν δὲ τοῦ τάφου, ἢ ὅτι δὲν ἦτο γνωστός. Καὶ διμος δὲ τάφος ἡτο γνωστὸς καὶ ὑρίσταται μέχρι τῆς σήμερον καὶ ἔχει ἀνέκαθεν τὴν εἰκόνα τοῦ πατριάρχου, πρὸ τῆς δυοῖς καί εἰς κανδήλα, τοῦτο δὲ σημαίνει, ὅτι πάλαι θεν καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἀποδίδεται παρὰ τῶν χριστιανῶν τιμὴ καὶ σεβασμὸς ἐκ παραδόσεως καὶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν πρὸς τὰς κενὸν πλέον τάφον καὶ προσκυνεῖται οὕτος εὐλαβῶς.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ὅπερ ἐν συνεχείᾳ ἤδη καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἀνωτέρων, παρέχω τας περαιτέρω λεπτομερεῖς καὶ θετικὰς πληροφορίας περὶ τῆς ἀνεψιόσεως καὶ ἐνεταριασμοῦ καὶ τοῦ τάφου τοῦ πατριάρχου, τὰς δυοῖς παρέλαβον πρὸ καιροῦ παρὰ τοῦ γηραιοῦ ἐφημερίου Πινθίου αἰδεσιμωτάτου Παπαγιάννου Χρήστιδου, διστις κατάγεται ἐκεῖθεν. Ὁ Παπαγιάννης ἐπὶ τῇ βάσει σχετικῶν παραδόσεων τοῦ Πινθίου διηγεῖται τὰ ἔτη:

Τὸ σκῆνος τοῦ πατριάρχου ἐξεβράσθη ὑπὸ τοῦ Ἐβρού διὰ εἰς Πινθίον, ἀλλ᾽ ὑπερθεν καὶ δίγον μακράν, παρὰ τὸ χωρίον Ὄμονό Μπέη, τὸ σημερινὸν Χειμώνιον, καὶ εἰς τὴν τοποθεσίαν Ντομουζλούν. Ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἄλλοτε ἐκτεταμένον δάσος, μεγάλαι δὲ καὶ πυκναὶ ἵτεαι (σοούτιες) ἐκάλυπτον τὸ ἕδαφος καθὼς καὶ τὸν πόταμὸν εἰς τινὰ μέρη. Ὁ κοριμὸς λοιπὸν μιᾶς ἵτεας, ἡ δοπιά εἰχεν ἀποσπασθῆ ὑπὸ τῆς πλημμύρας συνεκράτησε παρὰ τὴν ὅχθην τοῦ ποταμοῦ τὸ σῶμα τοῦ πατριάρχου. Ἐτυχε κατόπιν νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν ἐφιππος, προερχόμενος ἐξ Ἀδριανούπολεως καὶ διευθυνόμενος πρὸ τοῦ Πινθίου, Ἀδριανούπολης τις, διστας μετέφερε ἐκ Πινθίου εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ μετεπώλει ἰχθὺς καὶ τοῦ δυοῖου τὸν νίδην Φώτην ἐνθυμεῖται δ. Παπαγιάννης. Μόλις εἶδεν, ἀνεγγάρισε τὸ σῶμα, διότι ἥτο ἐν γνώσει τῶν σφαγῶν τῆς Ἀδριανούπολεως ἐγνώριζε δὲ καὶ τὸν ἀπαγχονισθέντα πατριάρχην. Ἀνέσυρεν ἀμέσως τὸ ιερὸν λείψα-

νον καὶ ἀφ' οὗ ἐποιθέτησεν ἐντὸς πυκνῶν δένδρων τὸ ἔκαλυψε διὰ κλάδων καὶ φύλλων, ἐξηκολούθησε δὲ τὸν δρόμον τοῦ ἀνήσυχος καὶ σπετικός, διότι εἰχεν ὑπὸ ὅφει τὴν ἀπαγορευτικὴν διαταγὴν τοῦ σουλτάνου. Ἀργά τὴν νύκτα, ἐπισκεφθεὶς τὸν Τζορπατζῆν (πρόκριτον) τοῦ Πινθίου Χρήστον εἰς τὴν οἰκίαν του, συνωμήλησε μετ' αὐτοῦ μυστικῶς διὺ τὸ σπουδαῖον, ἀλλὰ καὶ ἐπικινδυνὸν εὑρημά του. Ὁ τζορπατζῆς ἐσκέφθη ἐπὶ πολὺ καὶ ἐπὶ τέλους ἀπεφάσισε περὶ τοῦ πρακτέον μετὰ θάρρους καὶ φυγοχιμίας ὡς ἔτης: «Συνέννοηδες μετὰ τοῦ «ναζίζη», δηλαδὴ ἐπιστάτου τῶν κτημάτων του (τοῦ τσιφλικίου του) ἐξέλεξε τέσσαρας τόλμηρούς καὶ ἐμπίστους ἐκ τῶν ἐργατῶν τους οὗτοι ἐξοπλισθέντες μετέβησαν ἐφιπποι καὶ κρυφώς ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς Ντομουζλούν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ τζορπατζῆ καὶ τὴν ὄδηγίαν τοῦ Ἀδριανούπολίτου, διστις θὰ ὑπεδείκνυε τὸ μέρος, ἔνθα εἴχε κρύψει τὸ ιερὸν λείψανον. Ὁ τζορπατζῆς συγχρόνως εἰχε διατάξει καὶ δύο ἀλευτικά πλοιάρια γὰρ ἀνέλθουν τὸν ποταμὸν μὲ τὴν πρόφρασιν δῆθεν νὰ ἀλιεύσουν. Ἐφθασαν τέλος, παραλαβόντες δὲ τὸ σκῆνος εἰς ἐν τῶν πλοιάριων καὶ πολύφωντες αὐτὸς καταλήλως, ἐπανῆλθον εἰς Πινθίον. Ἐκεῖ, μετακομίσαντες αὐτὸς ἐν πάσῃ μυστικότητι εἰς τὴν μεγάλην οἰκίαν τοῦ τζορπατζῆ Χρήστου, ἔθαψαν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἐγτὸς τοῦ μαγειρείου αὐτῆς. Ὁτε ἀργότερον, προσθέτει δ. Παπαγιάννης (εὐθὺς μετακομίσας τὸν γενετικὸν τοῦ γενετικοῦ ἐπαναστάσεως, προσῆλθεν εἰς Πινθίον επιτοποὶ μοναχῶν ἀπὸ τοῦ Ἀγ.). Ὁροντς καὶ μετεκόμισε τὰ δυτικά τοῦ πατριάρχου εἰς τὸ Ορος. Οἱ μοναχοὶ μάλιστα ἐπόρετιγαν εἰς τὸν τζορπατζῆν Χρήστον νὰ μεταβῇ καὶ αὐτὸς μετ' αὐτῶν εἰς Ἀγιον. Ὁρος, δόπον θὰ ἐτιμάτο πολὺ καὶ θὰ ἐλάμβανε πολύτιμα δῶρα, ἐκείνος διμως ἥρηνθη ἀπλά μέρη». ποιήσαντες τοῦτο τὸ οἰκόπεδον Ὅ τζορπατζῆς παρὰ τὴν γενομένην μετακομίδην, λαμβάνων ὑπὸ δύνην, διέσπασαν τὸ σῶμα τοῦ πατριάρχου διελύθη καὶ ἀπερροφήθη ἐν τῷ ἐν Πινθίῳ τάφῳ αὐτοῦ καὶ διέσπασαν τὸν ἀνησυχούσθον γὰρ ἀπονέμουν τιμὴν καὶ προσκύνησιν εἰς τὸν κενὸν πλέον ἀπομείναντα τάφον, ἐκτισεν εἰδός τι κενοταφίου εἰς τὴν ίδιαν θέσιν, ἐναπέθεσε δὲ εἰκόνα τοῦ πατριάρχου καὶ ἀκοιμητὸν κανδήλαν. Τοιουτοπότως τὸ ἄλλοτε μαγειρείον μετετράπη εἰς ιερὸν προσκύνημα, τοῦ δυοίου τὴν περιποίησιν ἀνέλαβεν ἐκτοτε καὶ ἔχει μέχρι τοῦδε ὅτι οἰκογένεια, τοῦ τζορπατζῆ Χρήστου. Η εἰκὼν τοῦ τάφου είναι σήμερον κατεστραμμένη καὶ ἀμαρά, ἔχουσα ἀνάγκην ἀνακινίσεως.

Κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ Παπαγιάννη, διείμνηστος πατριάρχης ἀνέκαθεν καὶ συγνάκις ἐμφανίζεται καθ' ὑπνους εἰς ὡρισμένον μέλος τῆς οἰκογένειας τοῦ τζορπατζῆ. Ἡδη ἀπὸ ἐτῶν αἱ ἐμφανίσεις γίνονται εἰς τὸν Γεώργιον Ἀργυρίου, διστις είναι δισέγγονος τοῦ τζορπατζῆ. Ὁ Παπα-

ΑΟΗΝΩΝ

γιάννης ἐνθυμεῖται τὴν σύζυγον τοῦ τξομπατζῆ καὶ τὰ δύο τέκνα του, τὸν Δημήτριον καὶ τὸν Ἀργύριον καὶ δὲ μὲν Δημήτριος δὲν ἀπέκτησεν ἄρρενα τέκνα, μία δὲ θυγάτηρα του ὑπανδρευθεῖσα ἀπέθανεν ἄτεκνος· δὲν Ἀργύριος δύμως ἀπέκτησεν ἐκ τοῦ γένους του Ἀθανασίου πέντε ἔγγονούς: τὸν Βραχιόνην, τὸν Χρῆστον, τὸν προμνημονευθέντα Γεώργιον, τὸν Ἀργύριον καὶ τὸν Λαμπρινάκον. Οὗτοι πάντες φέρουν τὸ ἐπίθετον Ἀργύριον καὶ κατοικοῦν εἰς τέσσαρας οἰκίας, εἰς τὰ ἀναφερθέντα κτήματα τοῦ προπάππου των. Ἐκ τῶν οἰκιῶν τούτων δὲ μία εἶναι ἡ παλαιά, τῆς δοπίας τὸ μαγιευτήν εἶχε μετατραπῆ εἰς τάφον τοῦ πατριάρχου.

Ο Παπαγιάννης διηγεῖται καὶ τὸ ἔξης: διτὶ δὲν Πυθίου Λαμπράκης Δημιουλάκης, ἐκφρασθεὶς πρὸ τεσσάρων περίπου ἑτῶν ἀνευλαβῶς περὶ τοῦ τάφου καὶ τῆς προσκυνήσεως τοῦ πατριάρχου, ἐτιμωρήθη διπάντοι· κατακλιθεὶς δηλονότι εἰς τὸ δωμάτιον του διῆλθεν δλην τὴν νύκτα ἀνήσυχος καὶ ἐν μέσῳ μεγάλου τρόμου, διότι ἦσθάντο, διτὶ δ πατριάρχης ἔχοντες διαρκῶς τὴν θύραν. Μετανοίας λοιπὸν μετέβη τὴν πρωΐαν εἰς τὸν τάφον καὶ προσκυνήσας εὐλαβῶς προσέφερε μίαν ὅκαν ἔλειπον διὰ τὴν κανδήλαν καὶ τοιουτορόπτως ἐπανεῦρε τὴν ησυχίαν του.

Ἐνταῦθα τελειώνει ἡ διήγησις τοῦ καλοῦ Παπαγιάννη, γεννᾶται δύμως ἡ ἀπορία: είναι τάχα ἀληθῆς ἡ πληροφορία, διτὶ τὰ δυτά τοῦ πατριάρχου μετεκομίσθησαν εἰς "Ἄγιον" Ορος τούτοις θά ἥτο περιττή καὶ ἡ ἐν Αμφιβόλον ἡ μᾶλλον ἀδύνατον, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐπρεπετε νὰ ὑπάρχουν θετικά στοιχεῖα καὶ νὰ ἐδεικνύετο καὶ δὲν νέος τάφος τοῦ πατριάρχου εἰς τὸ "Άγιον" Ορος· πρὸς τούτοις θά ἥτο περιττή καὶ ἡ ἐν Αδριανούπολει κατάθεσις τῆς μνημονευθείσης λάρνακος, ἡ δοπία δὲν ἥτο, ὡς εἴδομεν ἀπλοῦν κενοτάφιον. "Ισως ἡ πληροφορία τοῦ Παπαγιάννη, είναι δυνατόν, νὰ ἔξηγηθῇ ὡς ἔξης: Είναι δηλαδὴ πιθανόν, διτὶ κατὰ τὴν ἔκ Πυθίου μετακομίδην τῶν δυτῶν τοῦ πατριάρχου εἰς Αδριανούπολιν προσῆλθον τυχαίως ἡ καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ Ἀγιορεῖται μοναχοί καὶ ἐπρότειναν τὴν εἰς "Άγιον" Ορος μετακομίδην, ἀλλὰ δὲν ἐγένετο δεκτή καὶ δὲν ἔξετελέσθη ἡ πρότασις ἑκείνη, προτιμηθείσης τῆς Αδριανούπολεως ἀντὶ τοῦ "Άγιον" Ορος.

Διδυμότειχον Ιούλιος 1937

† Αρχιμανδρίτης ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΑΦΕΙΔΗΣ

ΑΘΗΝΩΝ